

Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten

Observatoire/Observatorium
publicprocurement.brussels CESRBC/ESRBHG

Jaarverslag 2018

Inhoud

1.	Voorstelling van de opdrachten van het Observatorium	3
2.	Opdrachten en activiteiten van het Observatorium	5
2.1.	Antwoorden op individuele vragen om adviezen en aanbevelingen van aanbestedende overheden	5
2.2.	Ontwikkeling van expertise en specifieke kennis over de activiteitensectoren	6
2.2.1.	Werkwijze	6
2.2.2.	Drukkerijsector	8
2.2.3.	Informaticasector	9
2.2.4.	Evenementensector	9
2.2.5.	Sector van het personenvervoer	10
2.3.	Uitvoering van de opdrachten van de WG "Bestrijding van sociale dumping"	10
2.3.1.	Opmaak en publicatie van een "'Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten"	11
2.3.2.	Uitwerking van een methodologie en een tool voor balansanalyse	11
2.3.3.	Opmaken en plaatsen van een repertorium van bedrijven	13
2.4.	WG vademecum "sociale clausules"	14
2.5.	Wijziging van de ordonnantie van 3 april 2014 houdende oprichting van het Observatorium	15
2.6.	Brussels Netwerk van gewestelijke openbare aankopers	15
2.7.	Diverse activiteiten	16
2.7.1.	Deelname van het Observatorium aan diverse evenementen	16
2.7.2.	Repertorium van de rechtspraak en analyse van de nieuwe wetgeving	17
2.7.3.	Stuurcomité van de studie "Re-insourcing van de laaggeschoolde beroepen"	17
2.7.4.	Opleidingen en seminaries	17
3.	Communicatie	18
3.1.	Creatie van een logo "Observatorium"	18
3.2.	Webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad	18
3.3.	Nieuwe publicaties van het Observatorium	18

1. Voorstelling van de opdrachten van het Observatorium

Omdat oneerlijke concurrentie en zwartwerk bij overheidsopdrachten volgens de sociale gesprekspartners absoluut moeten worden vermeden, werd binnen de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG) het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten opgericht (hierna het Observatorium genoemd) bij **ordonnantie van 3 april 2014**¹.

De voornaamste doelstelling van het Observatorium is het bestrijden van sociale dumping² bij overheidsopdrachten. Uit deze doelstelling vloeit een algemene opdracht voort om de aanbestedende overheid bij te staan bij het plaatsen van overheidsopdrachten van werken en diensten. Deze algemene opdracht is onderverdeeld in verschillende specifieke opdrachten. Sommige daarvan vloeien voort uit de ordonnantie van 3 april 2014, andere uit de aanbevelingen van de gewestelijke werkgroep "Bestrijding van sociale dumping" (zie punt 2.3). Deze opdrachten kunnen als volgt worden samengevat:

ALGEMENE OPDRACHT	Helpen bij de administratieve besluitvorming bij overheidsopdrachten van diensten en werken (klassieke sectoren ³)	
BIJKOMENDE OPDRACHTEN	Opdrachten die voortvloeien uit de ordonnantie van 3 april 2014	Opdrachten die voortvloeien uit de werkgroep "Bestrijding van sociale dumping"
	<ul style="list-style-type: none"> • Analyseresultaten verstrekken over de ingediende prijzen wanneer de aanbestedende overheid⁴ redenen heeft om het abnormaal lage karakter van de prijzen in vraag te stellen. • Adviezen voorbereiden over de invoeging van technische bepalingen in de opdrachtdocumenten⁵ om de toewijzing en uitvoering van overheidsopdrachten te versterken • Toezicht houden op de prijzen • Sensibiliseren omtrent en kennis verspreiden over de prijzen en optreden als tussenschakel tussen de aanbestedende overheden en de representatieve organisaties van de privésectoren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Goede praktijken verspreiden via de "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten". • Een lijst opmaken van bedrijven, met vermelding van de attesten van goede uitvoering voor alle soorten opdrachten. • Een tool ontwikkelen voor de analyse van de financiële en economische situatie van de bedrijven om de Brusselse aanbestedende overheden een hoogwaardige bijkomende dienst te verlenen in het kader van overheidsopdrachten. • Een platform ontwikkelen voor gegevensuitwisseling bij overheidsopdrachten.

¹ Ordonnantie van 3 april 2014 houdende oprichting van een Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten binnen de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Beschikbaar op: https://esr.irisnet.be/Ordonnance_Observatoire%20prix%20de%20reference%20dans%20les%20marches%20publics.pdf/vi ew.

² Het begrip sociale dumping betreft een brede waaier van bedrieglijke praktijken evenals omzeiling van de wetgeving die oneerlijke concurrentie mogelijk maken doordat de arbeids- en werkingskosten op een onwettige manier heel laag worden gehouden.

³ De aanbestedende overheden bedoeld in artikel 2, 1° van de wet van 17 juni 2016 betreffende de overheidsopdrachten die niet de activiteiten uitoefenen die zijn bedoeld in de artikelen 96 tot 102 van deze wet (gas, elektriciteit, water, vervoer, havens, luchthavens en postdiensten).

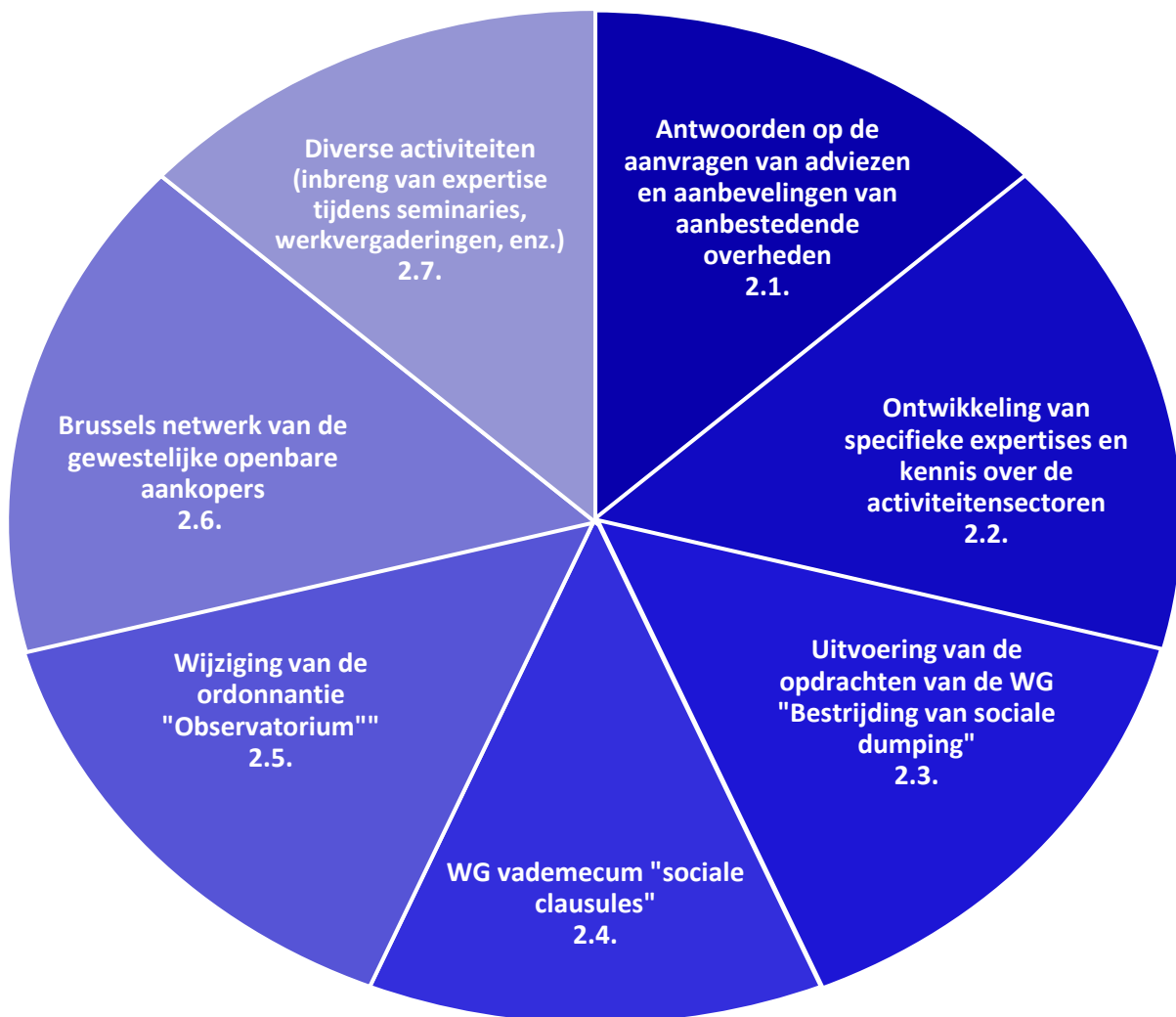
⁴ Wettelijke term die de openbare aankopers aanduidt.

⁵ De opdrachtdocumenten zijn de documenten die van toepassing zijn op overheidsopdrachten, die worden verstrekt door de inschrijver of waarnaar hij verwijst (aankondiging van opdracht, bestek, enz.).

De opdrachten van het Observatorium situeren zich dus in het algemene kader van de bestrijding van sociale dumping. Abnormaal lage prijzen kunnen wijzen op dit fenomeen. Sociale dumping vormt een belangrijk probleem voor het Brussels Gewest. De sociale gesprekspartners hebben de Regering meermaals bewust trachten te maken van de negatieve gevolgen van dit fenomeen voor de economie. Het leidt immers tot oneerlijke concurrentie en banenverlies.

Het Observatorium stelt zich tot doel om de gewestelijke openbare aankopers te begeleiden bij de plaatsing van hun overheidsopdrachten. Het focust daarbij op abnormaal lage prijzen om de risico's van sociale dumping en oneerlijke en bedrieglijke praktijken bij de overheidsopdrachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot een minimum te beperken.

Voor de vervulling van deze opdrachten werkte het Observatorium in 2018 aan verschillende acties die zijn onderverdeeld in 7 activiteiten (de activiteiten die zijn opgenomen in de grafiek worden later gedetailleerd):

Figuur 1- Activiteiten van het Observatorium

2. Opdrachten en activiteiten van het Observatorium

2.1. Antwoorden op individuele vragen om adviezen en aanbevelingen van aanbestedende overheden

Een van de belangrijkste activiteiten van het Observatorium is het analyseren, op vraag van de aanbestedende overheden, van de prijzen en van de verantwoordingen ervan door een of meerdere inschrijvers bij overheidsopdrachten wanneer het vermoeden bestaat dat de prijzen abnormaal laag zijn.

Deze analyse wordt bezorgd aan de aanbestedende overheden die zich tot het Observatorium wenden in het kader van de procedure voor prijs- en kostencontrole van de artikelen 33, 35 en 36 van het koninklijk besluit van 18 april 2017 betreffende de plaatsing van overheidsopdrachten in de klassieke sectoren⁶. Het Observatorium brengt zijn advies uit aan de openbare aankoper wanneer deze laatste verschillende formaliteiten heeft vervuld om na te gaan of de prijzen en kosten waarmee hij wordt geconfronteerd normaal zijn. De aanbestedende overheid moet dus eerst zelf de prijzen controleren van de offertes die aan haar worden bezorgd. Wanneer zij vermoedt dat een of meerdere prijzen abnormaal laag zijn, dient ze die te onderzoeken en de betrokken economische operatoren te vragen om hun prijzen te verantwoorden of om alle nodige informatie te verstrekken. Nadat de openbare aankoper deze verantwoordingen heeft onderzocht en van mening is dat ze onvoldoende zijn om het normale karakter van de prijs in kwestie aan te tonen, kan hij zich tot het Observatorium wenden om zijn advies te vragen over de opgegeven prijzen, kosten en verantwoordingen.

In het kader van deze activiteit kon het Observatorium, bij het uitbrengen van adviezen en aanbevelingen, de methodes toepassen die eind 2014 werden ontwikkeld bij de definitieve oprichting.

Na onderzoekswerk en gegevensverzameling werkte het Observatorium twee methodes uit voor het analyseren van prijzen⁷:

- ontleding van de prijs in zijn verschillende posten;
- vergelijking met historische gegevens.

De adviezen die het Observatorium uitbrengt in het kader van prijscontrole, vergen heel vaak een aanpak waarbij zeer uiteenlopende aspecten in aanmerking worden genomen. Het Observatorium ontwikkelde daarvoor een mechanisme voor de ontleding van de prijzen die worden opgegeven door de inschrijver(s).

Oorspronkelijk was deze 'prijsontleding' bedoeld om te verhelpen aan het oorspronkelijke gebrek aan gegevens waarmee de opgegeven prijzen kunnen worden vergeleken en aan de moeilijkheden bij het aanleggen van databanken⁸. De prijs van de prestatie wordt ontleed in zijn verschillende posten. Of de verschillende dimensies van de prijs realistisch zijn, wordt beoordeeld door alle elementen te vergelijken met bestaande minima/referenties, zoals brutolonen, premies, vergoedingen en loontoeslagen (vastgelegd in de cao's⁹), enz.

⁶ Koninklijk besluit van 18 april 2017 betreffende de plaatsing van overheidsopdrachten in de klassieke sectoren, *B.S.*, 9 mei 2017, p. 55345.

⁷ Deze methodes worden in detail beschreven in het jaarverslag 2015 van het Observatorium, dat beschikbaar is via de volgende link: <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten/jaarverslagen/jaarverslag-2015/view>.

⁸ De opmaak van databanken veronderstelt eerst de opmaak van typebestekken en de uitwerking van gestandaardiseerde posten, en vervolgens de uitwerking van een gegevensverzamelingsysteem. Omdat deze voorwaarden niet vervuld zijn op gewestelijk niveau, wordt deze aanpak momenteel niet toegepast.

⁹ Collectieve arbeidsovereenkomsten.

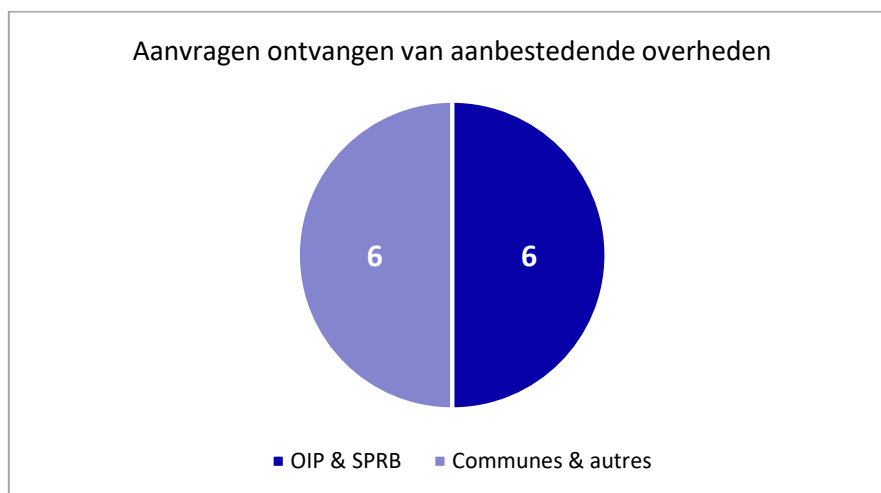
Vanwege het overwegende aandeel van de arbeidskrachten in sommige sectoren wordt aan dit aspect ruim aandacht geschonken, vooral aan het brutoloon en, in de mate van het mogelijke, aan de verschillende lasten. Het Observatorium werkte ook aan middelen om de kosten te verminderen, zoals het Activaplan.

Ten slotte verstrekt het Observatorium op verzoek geïndividualiseerde aanbevelingen rond diverse thema's die hoofdzakelijk verband houden met de prijzen (prijscntroleprocedures, prijsherzieningsformules enz.).

In 2018 beantwoordde het Observatorium verschillende vragen van aanbestedende overheden. Deze hadden betrekking op:

- adviesaanvragen over offertes en prijsverantwoordingen (in het kader van de ordonnantie van 3 april 2014 of buiten de toepassing daarvan);
- informatie over de prijzen;
- diverse aanvragen (opdrachtdocumenten, inhoud van cao's, enz.).

De vragen die het Observatorium heeft ontvangen, kunnen naargelang hun herkomst als volgt worden verdeeld:

Figuur 2 - Vragen van het Observatorium

2.2. Ontwikkeling van expertise en specifieke kennis over de activiteitensectoren

2.2.1. Werkwijze

Sinds zijn oprichting heeft het Observatorium een aanpak ontwikkeld waarbij zoveel mogelijk informatie wordt verzameld bij spelers in de verschillende economische sectoren. Het Observatorium verwerft daarmee specifieke kennis zodat het de aanbestedende overheden relevant advies kan verstrekken bij het plaatsen van overheidsopdrachten.

Dankzij onderzoekswerk kon het Observatorium methodes voor prijsonderzoek ontwikkelen die nuttig kunnen zijn bij het uitbrengen van advies, en suggesties verzamelen voor de verbetering van de opdrachtdocumenten.

De opdracht van het Observatorium is beperkt tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het gaat praten met bedrijven die aanwezig zijn in Brussel, maar ook met bedrijven die in Brussel actief zijn maar

gevestigd zijn in een ander gewest van het land.

Omdat het Observatorium zich vooral tot doel stelt om sociale dumping te bestrijden, wordt voorrang gegeven aan sectoren met veel arbeidskrachten en/of fraudegevoelige sectoren.

Naarmate dit onderzoekswerk vordert, heeft het Observatorium de grondslagen gelegd van een werkmethode die het systematisch toepast bij het onderzoek van elke nieuwe sector. Naast het opzoeken van documentatie (toepasbare cao's, enz.) bestaat deze methode in het ontmoeten van zoveel mogelijk spelers (federaties, bedrijven, vakbondsorganisaties) die vragen krijgen over de reglementaire verplichtingen van de sector, de potentiële verbeteringen van de opdrachtdocumenten, de componenten van de verkoopprijzen, enz.

Via deze ontmoetingen wordt zoveel mogelijk informatie verzameld die aan de Brusselse aanbestedende overheden wordt bekendgemaakt via:

- rondetafelgesprekken waarop de resultaten van het veldwerk van het Observatorium worden vergeleken met ervaringen bij het plaatsen van opdrachten door de aanbestedende overheden;
- technische nota's en syntheses (bv. samenvatting van de belangrijkste gegevens van de cao's over de functies, lonen, premies, enz.);
- specifieke aanbevelingen voor de sector (technische specificaties, voorbeelden van selectiecriteria, gunningscriteria, enz.);
- in voorkomend geval, een typebestek¹⁰.

Naarmate de werkzaamheden vorderen, worden deze documenten ter beschikking gesteld via de [webpagina's "Observatorium"¹¹](#) van de Economische en Sociale Raad.

Via deze gesprekken wil men ook per sector de meest relevante variabelen bij de prijsbepaling identificeren. Deze variabelen worden opgenomen in de lijst van suggesties van het Observatorium voor de verbetering van de bestekken (onder de noemer "Gestandaardiseerde posten") met het doel:

- de bedrijven de nodige informatie ter beschikking te stellen om zo nauwkeurig mogelijk te beantwoorden aan de offerte;
- voor de Brusselse openbare aankopers gemeenschappelijke posten te ontwikkelen om een databank van vergelijkbare prijzen op te maken.

Nadat eerder al de schoonmaak-, bewakings- en cateringsector werden geanalyseerd, werkte het Observatorium in 2018 rond de volgende sectoren: drukkerij, informatica, evenementen en personenvervoer.

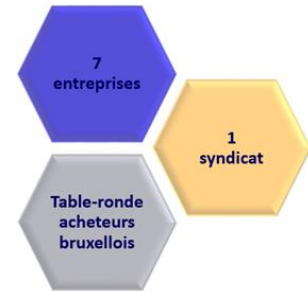
¹⁰ De kenmerken en de vele technische specificaties van bepaalde soorten opdrachten kunnen niet systematisch worden samengevat in een typebestek. In dat geval maakt het Observatorium een technische nota op met een aantal aanbevelingen die specifiek zijn voor de sector.

¹¹ <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten>.

2.2.2. Drukkerijsector

2.2.2.1. Spelers van de drukkerijsector

Het Observatorium heeft in 2018 de onderzoekswerkzaamheden voortgezet die het in 2017 was begonnen: het ging praten met 8 spelers van de drukkerijsector (7 bedrijven en 1 vakbondsorganisatie).

2.2.2.2. Enquête van januari 2018 tot mei 2018

Tijdens deze gesprekken kon het Observatorium de prijscomponenten identificeren, waaronder¹²:

- arbeidskrachten (brutolonen, premies en specifieke vergoedingen, sociale lasten, enz.);
- grondstoffen (papier en inkt);
- machines (kost van de machine naargelang het type: offset, digitaal, afwerkmachine en afschrijving van de machine);
- enz.

Zoals reeds gezegd kon bij de samenvatting van deze ontmoetingen ook de informatie worden geïdentificeerd die de bedrijven nodig hebben om hun offerte op te maken. Deze lijst is gebaseerd op het type publicatie (brochure, schrift, agenda, jaarverslag, catalogus, krant, affiche, folder, visitekaartje, enz.), de technische beschrijving (oplage, formaat, omslag, binnenkant, type afwerking, verpakking, plaats van levering) en de te drukken volumes/hoeveelheden. Deze informatie-elementen kunnen worden opgenomen in de technische specificaties van de bestekken, met name om:

- de aanbestedende overheid de mogelijkheid te geven om de offertes onderling objectief te vergelijken;
- de opgave van abnormaal lage prijzen, veroorzaakt door het slechte begrip van de vraag van de aanbestedende overheid, te vermijden.

2.2.2.3. Denkplaatjes voor het verbeteren van de opdrachtdocumenten in de drukkerijsector

▪ Rondetafelgesprek van 5 juni 2018

In juni 2018 organiseerde het Observatorium een rondetafelgesprek over overheidsopdrachten in de drukkerijsector. Er namen verschillende Brusselse aanbestedende overheden aan deel die overheidsopdrachten plaatsen in deze sector.

Bedoeling was om de ervaringen en opmerkingen van de aanbestedende overheden te toetsen aan de suggesties van de spelers van deze sector met wie het Observatorium heeft gesproken.

▪ Opmaak van specifieke aanbevelingen en samenvattende documenten voor de overheidsopdrachten in de drukkerijsector

Na deze overlegondes heeft het Observatorium specifieke aanbevelingen voor de drukkerijopdrachten geformuleerd. Het gaat vooral om een samenvatting van de verbeteringssuggesties die werden verzameld bij de bedrijven, maar ook tijdens het rondetafelgesprek van 5 juni 2018.

¹² Voor meer details verwijst het Observatorium naar de samenvattende documenten die binnenkort ter beschikking worden gesteld op de webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad.

Het Observatorium maakte voor de Brusselse aanbestedende overheden 4 documenten op:

- een samenvattend document van het paritair comité 130;
- een prijsherzieningsformule specifiek voor de sector;
- een document met een voorbeeld van inventaris en technische specificaties;
- specifieke aanbevelingen voor de overheidsopdrachten voor drukkerijwerk

Deze documenten zijn beschikbaar via de [webpagina's "Observatorium"](#) van de Economische en Sociale Raad.

2.2.3. Informaticasector

2.2.3.1. Spelers van de informaticasector

In 2018 startte het Observatorium grondige werkzaamheden voor de informaticasector.

Het Observatorium ging praten met verschillende spelers in deze sector en met de beroepsfederatie. Na deze voorafgaande werkzaamheden konden de soorten diensten worden geïdentificeerd die de Brusselse aanbestedende overheden nodig hebben om het opzoekingswerk van het Observatorium te oriënteren.

De Brusselse aanbestedende overheden die gespecialiseerd zijn in de aankoop van informaticadiensten werden ook geraadpleegd over hun ervaringen en over de problemen die ze ondervinden bij het plaatsen van overheidsopdrachten. Daarnaast verzamelde het Observatorium ook een aantal opdrachtdocumenten waarmee het de praktijken in deze sector kan analyseren.

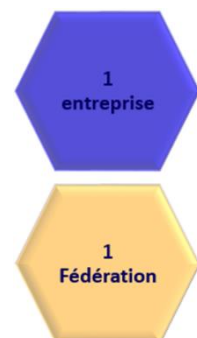

2.2.3.2. Opzoeken van documentatie

Het Observatorium zocht ook documentatie op over de toepasbare wetgeving in de informaticasector en over de verschillende cao's die de normen van het arbeidsrecht vaststellen. Bedoeling van al deze werkzaamheden was om de aanbestedende overheden in 2019 documenten te bezorgen die van nut zijn bij het plaatsen van hun overheidsopdrachten.

2.2.4. Evenementensector

Na het opzoeken van documentatie en verschillende gesprekken met de spelers van de evenementensector stelde het Observatorium vast dat er een grote structurele complexiteit heerst in deze sector. Vooral de werknemerscategorieën zijn heel verscheiden. Daarom besloot het Observatorium om zijn werkzaamheden voort te zetten en zijn onderzoek toe te spitsen op de subsector standenbouw en standafbraak. Er werd een samenvattende nota opgemaakt van de cao's van het paritair comité van deze subsector.

2.2.5. Sector van het personenvervoer

2.2.5.1. Spelers van de sector van het personenvervoer

In 2017 startte het Observatorium gesprekken met de spelers van de sector van het personenvervoer. Het ging praten met 8 bedrijven en 1 aanbestedende overheid. Tijdens de gesprekken gaven de bedrijven hun opmerkingen over de bestekken en offerteaanvragen in de sector. Verschillende praktische aspecten kwamen naar voren en er werden voorstellen geformuleerd voor de verbetering van de opdrachtdocumenten.

Van de federatie kreeg het Observatorium ook verschillende documenten waarmee het de in de sector verzamelde informatie kon vergelijken en aanvullen.

2.2.5.2. Opmaak van specifieke aanbevelingen voor opdrachten voor personenvervoer en van een samenvattend document

Na afloop van dit onderzoekwerk maakte het Observatorium technische documenten op voor de besturen die overheidsopdrachten plaatsen voor personenvervoer:

- een technische nota over de goede praktijken van de sector;
- een samenvattende nota over het paritair comité 140.

Vervolgens werkte het verder aan de opmaak van een typebestek. Al deze documenten zullen binnenkort ter beschikking worden gesteld op de webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad.

2.3. Uitvoering van de opdrachten van de WG "Bestrijding van sociale dumping"

In 2016 werd een gewestelijke werkgroep "Bestrijding van sociale dumping" (hierna WG "Dumping" genoemd) opgericht bij beslissing van de Brusselse Regering betreffende de omzetting van Richtlijn 2014/24/EU betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en de bestrijding van sociale dumping. De werkgroep werd samengesteld uit de leden van het Stuurcomité van Doelstelling 8 – Pijler 2 van de Strategie GO4 Brussels 2025 (ministeriële kabinetten, betrokken besturen, voorzitter van de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Daarbij voegden zich het Observatorium en deskundigen van Brussel Plaatselijke Besturen, van het algemeen secretariaat van de GOB¹³, van de sociale gesprekspartners en van andere organisaties, afhankelijk van de aangehaalde thema's.

De WG "Dumping" kreeg de opdracht om de Regering en de sociale gesprekspartners een aantal denkpistes voor te stellen, of aanbevelingen te doen om sociale dumping te bestrijden. Op de sociale top tussen de Regering en de sociale gesprekspartners in september 2017 werd de verwezenlijking van de aanbevelingen van de WG "Dumping" uitgeroepen tot een prioriteit voor 2018. De realisaties van 2018 worden beschreven in de volgende punten.

¹³ Gewestelijke overheidsdienst Brussel.

2.3.1. Opmaak en publicatie van een "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten"

2.3.1.1. Context

Een van de aanbevelingen van de WG "Dumping" was de opmaak van de "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten".

In 2018 legde het Observatorium de laatste hand aan deze gids. De gids bevat een [bijdrage van de Economische en Sociale Raad](#)¹⁴ en van de Directie Overheidsopdrachten van Brussel Plaatselijke Lokalen. In juli 2018 heeft de Regering de gids goedgekeurd, waarna hij ter beschikking werd gesteld op de [webpagina's "Observatorium"](#)¹⁵ van de Economische en Sociale Raad.

2.3.1.1. Doelstellingen

De "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten" werd opgemaakt met het doel om aanbestedende overheden hulpmiddelen aan te reiken bij het plaatsen van hun overheidsopdrachten en het bestrijden van sociale dumpingpraktijken. De gids richt zich meer in het bijzonder tot de GOB, de instellingen van openbaar nut en de Brusselse plaatselijke besturen.

Bedoeling is ook om de initiatieven mee te delen en aan te vullen die werden aangegeven in het rapport van de WG "Dumping", bijvoorbeeld de samenwerkingsprotocollen tussen de gewestelijke arbeidsinspectie en een aantal Brusselse gemeenten.

2.3.1.2. Inhoud

De "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten" verzamelt de aanbevelingen voor goede praktijken die werden geformuleerd door de WG "Dumping". Zoals reeds gezegd heeft ook de Economische en Sociale Raad eraan bijgedragen. Naast deze werkzaamheden biedt de gids een samenvatting van bepaalde wettelijke bepalingen, evenals suggesties voor clausules die kunnen worden opgenomen in de opdrachtdocumenten.

De gids bestaat uit themafiches. Ze bevatten de aanbevelingen van de WG "Dumping" die vervolgens juridisch worden toegelicht. Daarnaast zijn er typeclausules en verschillende suggesties die kunnen worden opgenomen in het bestek.

Hoewel sociale dumping de 'rode draad' is van de gids, kadert hij net als de denkoefeningen van de WG "Dumping" in een ruimer kader dan alleen sociale dumping in de strikte betekenis van het woord. Ook alle fasen van de plaatsing van overheidsopdrachten komen immers aan bod.

De gids benadrukt ook de rol van het Observatorium van de referentieprijzen voor overheidsopdrachten in het prijscontroleproces. Een aanzienlijk deel van het document is bovendien gewijd aan de problematiek van de prijzen en aan de noodzaak om ook andere gunningscriteria in aanmerking te nemen.

2.3.2. Uitwerking van een methodologie en een tool voor balansanalyse

2.3.2.1. Context en doelstellingen

Na de werkzaamheden van de WG "Dumping" kreeg het Observatorium ook de opdracht om de goede uitvoering van de overheidsopdrachten te bevorderen. Het helpt daarvoor de Brusselse openbare

¹⁴ <https://esr.irisnet.be/adviezen/bijdragen/per-datum/2018/b-2018-003-esr/view>.

¹⁵ <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten/gids-voor-goede-praktijken-in-overheidsopdrachten>.

aankopers om de opdrachten toe te vertrouwen aan bedrijven die economisch en financieel bekwaam zijn om een conforme uitvoering te garanderen.

In het algemeen omvat deze opdracht het verstrekken van individuele hulp bij de administratieve besluitvorming van de Brusselse aanbestedende overheden door de economische en financiële bekwaamheid van de inschrijvers te analyseren.

In het kader van deze opdracht dient het Observatorium:

- een methode te ontwikkelen voor de analyse van de economische en financiële situatie van de bedrijven;
- een informaticatool te lanceren voor deze analyse.

In de praktijk verloopt de analyse van de economische en financiële bekwaamheid van de inschrijvers op een overheidsopdracht als volgt:

- op verzoek van de aanbestedende overheid formuleert het Observatorium algemene aanbevelingen voor het opnemen van kwantitatieve selectiecriteria betreffende de economische en financiële bekwaamheid in het bestek;
- bij de analyse van de offertes door de aanbestedende overheid brengt het Observatorium advies uit over de controle van de economische en financiële capaciteit van de inschrijvers, rekening houdend met de kwalitatieve selectiecriteria die zijn voorzien in de opdrachtdocumenten.

Deze dienst zal voor de overheid beschikbaar zijn in 2019.

2.3.2.1. Analysemethode

In 2018 ging het Observatorium verder met de uitwerking van een methodologie die het in 2017 was gestart. Er werden meer bepaald nieuwe tests uitgevoerd. Deze methodologie bestaat erin om de bij de NBB neergelegde boekhoudkundige balansen te analyseren¹⁶ op basis van nauwkeurige indicatoren en ratio's die kunnen worden aangepast aan de beschouwde overheidsopdracht. Deze methodologie werd in de loop van het jaar getest en verfijnd en er werd een voorlopige databank opgesteld.

De analysemethode werd voorgelegd aan een advocatenkantoor dat de conformiteit met de eisen van de wetgeving op de overheidsopdrachten heeft onderzocht. Na deze juridische raadpleging werd de methodologie herwerkt op basis van de geformuleerde opmerkingen.

Op technisch vlak werden verschillende stappen gezet om deze aanpak te consolideren en te valideren:

- een rondetafelgesprek met deskundigen in economische en financiële analyse (accountant, bedrijfsrevisor, NBB, FSMA¹⁷, enz.) ;
- ontmoetingen met verschillende Brusselse besturen die beschikken over een expertise in financiële analyse om te praten over de indicatoren en tools die zij gebruiken en over de methodologie van het Observatorium.

2.3.2.2. Tool voor de analyse van de balansen

Opdat het Observatorium deze opdracht zo goed mogelijk zou kunnen vervullen en efficiënte diensten zou kunnen aanbieden aan de gewestelijke en lokale overheden, heeft het een informaticatool nodig die de indicatoren en ratio's automatisch berekent.

¹⁶ Nationale Bank van België.

¹⁷ Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten.

Het bestek voor het plaatsen van de overheidsopdracht voor de ontwikkeling van deze tool wordt momenteel opgemaakt.

Er werd al contact opgenomen met de ratingagentschappen om de relevantie van het gebruik van hun analysetools in het kader van de werkzaamheden van het Observatorium te evalueren. Een vergelijkende analyse tussen de beide scenario's (ontwikkeling van een eigen tool of aankoop/huur van een bestaande tool) werd uitgevoerd om de beste optie te bepalen voor de uitvoering van deze opdracht in het Observatorium.

2.3.3. Opmaken en plaatsen van een repertorium van bedrijven

2.3.3.1. Context en doelstellingen

Een van de andere maatregelen die werden genomen naar aanleiding van de werkzaamheden van de WG "Dumping", is het opmaken van een repertorium van bedrijven in het Observatorium.

Deze dienst, die zowel zal worden aangeboden aan de aanbestedende overheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als aan de economische operatoren die willen deelnemen aan Brusselse overheidsopdrachten, is bedoeld om een betere kennis te bevorderen van de economische operatoren die geïnteresseerd zijn in specifieke overheidsopdrachten (het repertorium is niet bedoeld om alle opdrachten bekend te maken en focust vooral op prospectie in het kader van overheidsopdrachten zonder bekendmaking).

Behalve een databank van bedrijven, zal het repertorium ook informatie bevatten over de uitvoering van overheidsopdrachten, en met name de attesten van goede uitvoering. De idee is dat de aanbestedende overheden die bedrijven kunnen identificeren die kwaliteitsprestaties hebben verricht.

Het repertorium streeft dus een dubbel doel na:

- het aantal opdrachten voor bedrijven uitbreiden door een grondigere kennis van de opdrachtgevers en de economische operatoren van bepaalde opdrachten te bevorderen;
- in het kader van deze procedures de aanbestedende overheden die op zoek zijn naar dienstverleners informeren over de kwaliteit van de prestaties van de economische operatoren die zouden kunnen worden geraadpleegd via een uitgebreide en kwaliteitsvolle toepassing van de attesten van goede uitvoering die werden verstrekt door andere Brusselse aanbestedende overheden.

2.3.3.2. Gebruik van het repertorium

Deze dienst zal de vorm aannemen van een internetplatform op de webpagina's van het Observatorium. Alle Brusselse aanbestedende overheden en alle economische operatoren die willen worden opgenomen in het repertorium kunnen er vrij op inschrijven via een online formulier.

De toegang tot de informatie van het repertorium zal deels publiek zijn en deels voorbehouden zijn voor de aanbestedende overheden. De informatie die via het repertorium ter beschikking wordt gesteld bestaat uit:

- Voor het publieke gedeelte:
 - o een lijst van de bedrijven, ingedeeld per type prestaties die zij verrichten of wensen te verrichten voor de Brusselse aanbestedende overheden;
 - o een lijst van de Brusselse aanbestedende overheden, aangevuld met de soorten opdrachten die zij plaatsen en waarvoor zij regelmatig op zoek gaan naar inschrijvers.

- Voor het privégedeelte dat uitsluitend beschikbaar is voor de aanbestedende overheden: de lijst van de bedrijven, aangevuld met verschillende nuttige vermeldingen of documenten (attesten van goede uitvoering, enz.).

Het gebruik van het repertorium is uiteraard facultatief. Het betreft een bijkomende dienst die de aanbestedende overheden niet ontslaat van hun verplichting om de principes van de overheidsopdrachten te respecteren.

Concreet zal het repertorium van bedrijven bestaan uit:

- een inschrijvingsformulier voor de economische operatoren;
- een inschrijvingsformulier voor de Brusselse aanbestedende overheden;
- een pagina voor het raadplegen van het repertorium (zoeken op een trefwoord dat verwijst naar de activiteitssector die/het prestatietype dat de economische operatoren hebben ingevuld bij hun inschrijving); een deel van de informatie zal vrij beschikbaar zijn, een ander deel uitsluitend voorbehouden voor de geregistreerde en verbonden aanbestedende overheden;
- een pagina met de lijst van de Brusselse aanbestedende overheden en de soorten opdrachten die zij plaatsen, zoals ze werden ingevuld in het inschrijvingsformulier. Deze informatie is vrij toegankelijk en dus beschikbaar bij alle economische operatoren.

Het repertorium van bedrijven wordt opgemaakt door een externe dienstverlener, op basis van de voorschriften van het Observatorium. Momenteel moeten er nog een aantal nieuwe tests worden uitgevoerd. Het Observatorium moet ook nieuwe ontwikkelingen voorzien naar aanleiding van het Algemeen Reglement Gegevensbescherming.

Deze dienst zal worden aangeboden in de loop van het jaar 2019.

2.4. WG vademecum "sociale clausules"

Op 1 januari 2019 trad de omzendbrief van 19 juli 2018 betreffende de verplichting om sociale clausules op te nemen in de gewestelijke overheidsopdrachten in werking

Deze omzendbrief is van toepassing op de gewestelijke entiteiten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bij opdrachten voor werken waarvoor het geraamde bedrag hoger is dan 750.000 euro, excl. btw en bij opdrachten voor diensten boven de vastgestelde grens voor Europese bekendmaking (vandaag 221.000 euro, excl. btw) en waarvan de uitvoeringsduur 60 kalenderdagen of meer bedraagt, moeten sociale clausules worden opgenomen die bestemd zijn om de doelstellingen op het vlak van opleiding en inschakeling van de doelgroepen uit het tewerkstellingsbeleid van het Gewest te bereiken.

Om de uitvoering van deze omzendbrief te begeleiden, werd op initiatief van de minister van Economie en Werkgelegenheid een werkgroep opgericht (samengesteld uit het kabinet van de minister van Economie en Werkgelegenheid, het kabinet van de minister-president, Bruxelles-Formation, Brussel Plaatselijke Besturen, Actiris (+ SAW-B¹⁸), het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten en de SFPME¹⁹) die in juni 2018 de opdracht kreeg om de uitwerking voor te bereiden van een vademecum voor de aanbestedende overheden.

¹⁸ Solidarité des alternatives wallonnes et bruxelloises.

¹⁹ Dienst Opleiding KMO's.

Na de bijdrage van de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 2 juli 2018²⁰, waarin werd gevraagd om de beroepssectoren bij de werkzaamheden te betrekken, organiseerde de Economische en Sociale Raad verschillende vergaderingen waaruit bleek dat er nood is aan sectorale aanpak van de problematiek van de sociale clausules. De deelnemers aan deze vergaderingen identificeerden in dit kader zes sectoren (bouw, schoonmaak, bewaking, ICT, catering en parken en tuinen) die moeten worden onderzocht in het licht van dit thema. Het Observatorium verzorgde het secretariaat van deze vergaderingen.

Het Observatorium stelt zich tot doel om de voornoemde sectoren te helpen bij het uitwerken van de sectorale fiches waarover overleg werd gepleegd tussen de sociale gesprekspartners. Deze fiches moeten de ervaringen van de sectoren met de sociale clausules bevatten, met aandacht voor sterke en zwakke punten, opportuniteiten en bedreigingen. Op basis van de inhoud van deze fiches zullen er in 2019 vergaderingen worden gehouden om functionele sociale clausules uit te werken die zijn aangepast aan de realiteit van elke sector en die rekening houden met hun noden.

2.5. Wijziging van de ordonnantie van 3 april 2014 houdende oprichting van het Observatorium

Sinds de goedkeuring van de nieuwe wet betreffende de overheidsopdrachten van 17 juni 2016 zijn de referenties die zijn opgenomen in de ordonnantie van 3 april 2014 houdende oprichting van een Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten binnen de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verouderd en moeten ze worden aangepast.

In samenwerking met de Directie Overheidsopdrachten van Brussel Plaatselijke Besturen werkte het Observatorium in 2018 aan teksten waarin de opdrachten worden vastgelegd.

Bedoeling is om:

- de procedures te rationaliseren waarmee de aanbestedende overheden het Observatorium om advies vragen;
- De overdracht, door de aanbestedende overheden, van informatie die nodig is voor de uitvoering van de opdrachten te formaliseren;
- de nodige formaliteiten vast te stellen voor de aanhangigmaking bij het Observatorium door de lokale overheden;
- de nieuwe opdracht tot analyse van de economische en financiële bekwaamheid van de economische operatoren die inschrijven voor een overheidsopdracht op te nemen.

Een ontwerpordonnantie werd overgemaakt aan de Regering.

2.6. Brussels Netwerk van gewestelijke openbare aankopers

Het Brussels Netwerk van gewestelijke openbare aankopers is een werkgroep rond het thema overheidsopdrachten die gewestelijke actoren verenigen. Het belangrijkste doel bestaat erin om goede praktijken, kennis en ervaringen uit te wisselen in het kader van de wettelijke voorschriften en de behandeling van de dossiers van overheidsopdrachten.

De doelstellingen zijn:

²⁰ C-2018-006-CES.

- organisatie van dialogen rond actuele onderwerpen inzake overheidsopdrachten;
- oprichting van een netwerk van aankopers;
- uitwisseling van goede praktijken;
- delen van ervaringen, besprekingen van praktijkgevallen met andere collega's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- delen van documentmodellen;
- centralisatie van bepaalde opdrachten;
- tussenkomst van deskundigen over bepaalde onderwerpen.

Het Observatorium heeft meegewerkt aan de oprichting van het Netwerk, met name door deel te nemen aan de opstelling van de oprichtingsakte. Het is ook lid van het coördinatiecomité. In deze hoedanigheid heeft het in 2018 deelgenomen aan een inleidende vergadering en een plenaire vergadering, tijdens welke de opdrachten van het Observatorium werden herhaald. De "Gids voor goede praktijken in overheidsopdrachten" en de doelstellingen ervan werden er ook voorgesteld. Het Observatorium heeft eveneens meegewerkt aan de organisatie van de toekomstige workshops.

2.7. Diverse activiteiten

2.7.1. Deelname van het Observatorium aan diverse evenementen

In 2018 heeft het Observatorium zijn expertise meermaals ter beschikking gesteld van openbare aankopers. Het werkte mee aan opleidingen, seminaries en informatiedagen door zijn ervaringen te delen, zijn werkzaamheden voor te stellen en zijn kennis door te geven:

- **Seminarie "Overheidsopdrachten: goede praktijken - De prijzen in de overheidsopdrachten"**²¹

De medewerkers van het Observatorium hielden tijdens het seminarie "Overheidsopdrachten: goede praktijken - De prijzen in de overheidsopdrachten" twee uiteenzettingen. De eerste kreeg als titel "Focus op de analyse van de arbeidskosten: waar vindt u de nuttige informatie? Voorbeeld van de schoonmaaksector, de bewakingssector en de cateringsector". In de praktijk werden de opdrachten van het Observatorium voorgesteld en werden voor de genoemde sectoren enkele aandachtspunten belicht over de samenstelling van de arbeidskosten. Tijdens de tweede uiteenzetting werd de prijscontroleprocedure in de zin van de wetgeving toegelicht, evenals de prijsverantwoordingen die de Raad van State aanvaardbaar acht.

- **Opleiding "De prijsproblematiek in de overheidsopdrachten"**²²

Een uiteenzetting onder de titel "Prijscontrole: feedback van het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten" werd gebracht in het kader van de opleiding "Prijsproblematiek in de overheidsopdrachten". In de praktijk werden de opdrachten van het Observatorium voorgesteld en werd voor enkele dienstensectoren enkele aandachtspunten belicht over de samenstelling van de prijzen.

²¹ Seminarie georganiseerd door IFE by Abilways.

²² Opleiding georganiseerd door ESIMAP (studie-, diensten- en informatiecentrum inzake overheidsopdrachten).

- **Comité Bouw van het ACV²³**

Het "Plan van de 7 maatregelen om de risico's van sociale fraude bij overheidsopdrachten te verminderen" werd voorgesteld in het kader van een Comité Bouw van het ACV. Bedoeling was om de initiatieven voor te stellen die de Brusselse Regering heeft genomen om de risico's van sociale dumping bij overheidsopdrachten te verminderen.

2.7.2. Repertorium van de rechtspraak en analyse van de nieuwe wetgeving

Om een expertise te ontwikkelen betreffende de opdrachten die het werden toevertrouwd, werkt het Observatorium verder aan zijn repertoire van de rechtspraak. Dit repertorium bevat juridische argumenten waarmee efficiënt kan worden geantwoord op de vragen van de aanbestedende overheden.

Daarnaast, in het licht van de recente actualiteit inzake overheidsopdrachten, maakte het Observatorium op basis van de nieuwe wetgeving technische fiches op, met name over de selectieprocedure en de prijscontrole.

2.7.3. Stuurcomité van de studie "Re-insourcing van de laaggeschoolde beroepen"

In de context van de werkzaamheden van de Strategie GO4 Brussels 2025, werd in 2017 een studie gestart over de identificatie van en de eventuele voorwaarden voor de re-insourcing van laaggeschoolde beroepen - die vandaag nog worden geoutsourcet - in het Brusselse gewestelijke overheidsambt.

Het Observatorium is lid van het stuurcomité van deze studie. Het neemt deel aan de vergaderingen en besprekingen over het ontwerp van studierapport.

2.7.4. Opleidingen en seminars

In 2018 nam het Observatorium deel aan de volgende opleidingen en seminars:

- "Security Tender Day" (januari 2018).
- "Overheidsopdrachten: goede praktijken" (februari 2018).
- "Uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie" (februari 2018).
- "ICT & Public Sector" (maart 2018).
- "Overheidsopdrachten: goede praktijken" (maart 2018).
- "Elektronische opdrachten, UEA²⁴ en andere recente innovaties" (april 2018).
- "Hoe een goed bestek opmaken" (mei 2018).
- "De problematiek van de prijzen bij overheidsopdrachten" (mei 2018).
- Seminarie "Hoe antwoorden op een offerteaanvraag?" (juni 2018).
- Seminarie "Offerteaanvragen van het Brusselse bestuur en de CIRB" (juni 2018).

²³ Algemeen Christelijk Vakverbond.

²⁴ = UEA: Uniform Europees Aanbestedingsdocument.

- "Bestrijding van sociale dumping: nieuwe verplichtingen en opportuniteiten" (juni 2018).
- "Chroniek van de rechtspraak 2017-2018" (september 2018).
- "Gender en overheidsopdrachten" (oktober 2018).
- "De bijzonderheden van de opdrachten van diensten" (november 2018).
- "Analyse van de offertes" (november 2018).
- "GDPR" (november 2018).
- "Het nieuwe Wetboek van bedrijven en verenigingen" (december 2018).

3. Communicatie

3.1. Creatie van een logo "Observatorium"

Om zijn visuele identiteit te versterken, werkte het Observatorium aan de creatie van zijn logo en aan het aanbrengen ervan op de verschillende documenten en dragers (verslagen, adviezen, technische nota's, briefwisseling, rapporten, elektronische handtekeningen, enz.).

3.2. Webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad

De webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad²⁵ vormen zowel het uitstalraam van de activiteiten van het Observatorium als het contactpunt van het Observatorium. Men vindt er onder meer een voorstelling van de dienst en de ordonnantie van 3 april 2014 houdende oprichting van het Observatorium.

De aanbestedende overheden vinden op deze pagina's ook verschillende nuttige documenten die het Observatorium publiceert:

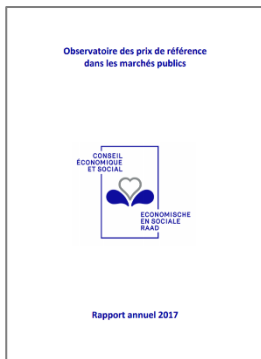
- typebestekken;
- technische en samenvattende nota's specifiek voor de onderzochte sectoren;
- invoerformulieren van het Observatorium;
- "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten";
- jaarverslagen.

3.3. Nieuwe publicaties van het Observatorium

In 2018 publiceerde het Observatorium nieuwe documenten op de webpagina's "Observatorium" van de Economische en Sociale Raad²⁶.

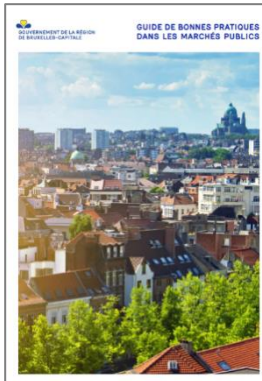
²⁵ <https://esr.irisnet.be/nl/observatory/>.

²⁶ <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten>.

* **Jaarverslag 2017**

Het jaarverslag van het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten omvat alle activiteiten die werden uitgevoerd in 2017.

* **Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten**

De "Gids van goede praktijken voor overheidsopdrachten" verenigt onder meer de aanbevelingen voor goede praktijken die werden geformuleerd door de WG "Dumping". Bedoeling is om de aanbestedende overheden instrumenten aan te reiken die hen helpen bij de plaatsing van hun overheidsopdrachten en bij de bestrijding van sociale dumpingpraktijken.

* **Andere nuttige documenten**

In 2018 herwerkte het Observatorium verschillende documenten die het ter beschikking heeft gesteld van de aanbestedende overheden.

▪ **Bewakings-/toezichtsdiensten:**

- Typebestek.

▪ **Collectieve restauratie/cateringdiensten:**

- Specifieke aanbevelingen voor overheidsopdrachten voor collectieve restauratie/catering
- Samenvattend document van het paritair comité 302;

Er zijn ook documenten beschikbaar voor de **drukkerijdiensten**:

- Samenvatting van het paritair comité 130.
- Prijsherzieningsformule specifiek voor de sector.
- Document met een voorbeeld van inventaris en technische specificaties.
- Specifieke aanbevelingen voor overheidsopdrachten voor drukkerijwerk